چۆن ڕێکخراوی ئەمنستی ئینتەڕناشناڵ هاتە پاڵ کەیسی دادگاییکردنی نزار خەزرەجی؟… هیوا ناسیح

دوای ئەوەی لەم پێشەوە کەناڵی العرب چاوپێکەوتنێکی لەگەڵ گەورەتاوانباری شاڵاوەکانی ئەنفال و سوپاسالاری پێشووی رژێمی سەددام دا کرد، قسەوباسێکی زۆر لەسەر ناوبراو بەدوای خۆیدا هێنا، خەزرەجی سەرۆك ئەرکانی سوپای عێراق لە (١٩٨٧ – ١٩٩١) لە نوێترین دیمانەی تەلەفزیۆنیدا دەڵێت:

((لە قۆناغی یەکەمو دووەمو سێیەمی ئەنفال بەشداربووم… بڕیاری ئەنفالمان دا لە دەرەنجامی هاوکاری کورد بە دیاریکراوی گروپەکەی تاڵەبانیو ئێرانی دوژمن.. ئەنفال پرۆسەیەك بوو بۆ لێدان لە یاخیبوانو چەکدارانی کورد.. بڕیارماندا سەری چەکدارە تێکدەرەکان پانکەینەوە….هتد))

خەزرەجی لە مانگی کانوونی یەکەمی ١٩٨٤ـەوە تا مانگی حوزەیرانی ١٩٨٧ فەرماندەی فەیلەقی بووە، لە ناوچەیەکی فراوانی باشووری کوردستان، لە ١٩٨٧تا ١٩٩٠ سەرۆکی ئەرکانی سوپای عێراق بووە. لە ١٩٨٧ فەرماندەی فەیلەقی بووە، دوای داگیرکردنی کوێت لە ساڵی ١٩٩٠ کراوە بەراوێژکاریی عەسکەری سەدام حسینی سەرۆکی عێراق. ئەم فەرماندە تاوانبار و پلە باڵایەی سوپای عێراق رۆڵی کاریگەر و دیاری هەبووە لە سەرپەرشتیکردنی کوشتن و بڕینی خەڵکی راپەڕیوی باشووری عێراقیش، دەیان بڕیاری بۆ کۆمەڵکوژی ئەنفالەکان و ژەهربارانی هەڵەبجە و ناوچەکانی تری کوردستان دەرکردووە.

دوای داگیرکردنی کوێت لە ساڵی 1990 کرا بەراوێژکاریی عەسکەری سەدام حسینی سەرۆکی عێراق.ساڵی ١٩٩٦ دوای ناکۆکی لەگەڵ سەددامدا نزار خەزرەجی لە عێراق هەڵهات و لە ١٤/٣/١٩٩٦ گەیشتە ئاکرێ، لەلایەن دەسەڵاتدارانی کوردەوە پێشوازی لێکراو دوای دوورێژ گەیاندیانە زاخۆ و لەوێوە ناردیان بۆ تورکیا، لە ٢١/٣/١٩٩٦گەیشتە عومان. دواتر رووی کردە ئیسپانیا، شەش مانگ لەوێ مایەوە، لە ١٩٩٨ گەرایەوە ئوردەن، لە ٣/٧/١٩٩٩ گەیشتە دانیمارک، لەوێ بە قسەی وەزیری دادی ئەو وڵاتە بێت، هەر دوای دوو ڕۆژ دوای گەیشتنی ناوبراو زانیاریان لەسەر ڕابردووی وەرگرتوە و چاودێریان کردوە،

دواتر ئەوە بوو میدیای دانیمارکی بۆ بوونی ئەویان زانی و لێسەریان نووسی، دوای ئەوە داواکاری گشتی لێکۆڵینەوەی لێکرد و دواتر لە ئۆکتۆبەری ٢٠٠١ دا دەوری ماڵەکەی گیرا و کەیسەکە خرایە ژێر لێکۆڵینەوە. ئەو لە ماڵی خۆیدا دەستبەسەر بوو و بۆی نەبوو وڵات جێ بهێڵێت. دواتر)گروپی خستنه گەڕی هەوڵەکان بۆ دادگاییکردنی خەزرەجی (لە لایەن چەند کوردێکی چالاکوانەوە لە دانیمارک دامەزرا و دەستی بە چالاکی و کارەکانی کرد. یەک لە ئەندامانی گروپەکەش کەی کاک شاخەوان شێخ بوو وتارێکی بۆ زمانی دانیمارکی لە ڕۆژنامەی پۆلیتیکن لەسەر خەزرەجی و تاوانەکانی بلاوکردەوە.

فەرمانگەی پەنابەران داوای مافی پەنابەراییەکەی ڕەفز دەکەن بەڵام مافی مانەوەیان بۆ کاتێکی نادیار پێدا، بە هۆی ئەوەی لە ڕێگەی میدیاکانی وڵاتەکەوە ناوی دەزڕێ و دەناسرێ.، ئیتر کەسێکی ئەوەی نامێنێت وڵاتەکە پەنای بدەن. وەک دەڵێن دواتر لە شاری سۆرو (Soro) لە باشوری کۆپنهاگن لە دەستبەسەرییدا دەژیا لە خانویەکدا و دوو پۆلیس هەمیشە بە ئۆتۆمبیلەوە پاسەوانی و چاودێریان دەکرد. ئیتر ئێمەی چالاکوانان لە وڵاتانی تری ئەوروپیش کەوتنینە خۆ و هەریەک لە ڕێگەی خۆیەوە دەستمانکرد بە کار و چالاکی تا ناوبراو دادگایی بکرێت، چونکە ناوبراو پاش سکاڵالێکردنی دەسگیرنەکرا و تەنها خرایە ژێر چاودێریەوە لە ماڵەکەی خۆیدا (اقامة جبری). ئەمەش گومانێکی بۆ هەمووان دروستکردبوو، کە ڕەنگە دادگایی نەکرێت و ئازاد بکرێت، یان هەڵبێت. خۆ دوای ئەوەش کە بە هاندانی ئەمریکا و گوایا بۆ هاوکارییکردن لە ڕوخانی سەددام و ڕژێمەکەی پێویستیان پێیەتی حزبە کوردییەکانی باشور پاکانەیان بۆ کرد. ئەو لایەنە کوردییانە لە پاکانەکانیاندا کە بەفەرمی بۆ حکومەت و وەزارەتی دادی دانیمارکیان نارد، بەم جۆرە باسی نزار خەزرەجی یان کرد بوو.

- فوئاد مەعسوم ئەندامی مەکتەبی سیاسیی یەکێتی و بەرپرسی مەڵبەندی دەرەوەی یەکێتی لە لەندەن: خەزرەجی بەشداری لە ئەنفالدا نەکردوەو کەسایەتیەکی سەربازیی نیشتیمانیە.
- دڵشاد میرانی ئەندامی سەرکردایەتی پارتی و بەرپرسی پەیوەندییەکانی دەرەوەی پارتی: خەزرەجی کەسایەتیەکی سیاسیی ناسراوە لە عێراق.
- ئیحسان عەبدولعەزیز بەرپرسی پەیوەندییەکانی بزوتنەوەی ئیسلامی: بەڕێز خەزرەجی کەسایەتیەکی نیشتیمانی بەڕێزە و لە ئەنفالو کیمیاباران بێتاوانە.

بە پێی وتارێکی ڕۆژنامەی (GANG VERDENS) ی نەرویجی ڕۆژی

دووشەممە ١٩ی نۆڤەمبەری ٢٠٠١ کە لە لایەن (Holst Forde) ەوە نوسراوە بە ناونیشانی (جەلادەکەی سەددام لە دانیمارک لە ئاسایشدا دەژی) دەڵێت: خەزرەجی نکۆڵی لەوە ناکات کە ئەم بە شێوەیەکی فەرمی و وەک لێپرسراوێک بەم کارە هەستا بێت، بەڵام سورە لەسەر ئەوەی، کە خودی سەددام حوسێن لە دوای بڕیاری کۆمە‌ڵکوژییەکەوە وەستابوو. هەروەها لە چاوپێکەوتنێکیشیدا لەگە‌ڵ گۆڤاری (DerSpiegel)ی ئەڵمانیدا دەڵێت: ئەوە بە بڕیاری من نەکراوە، ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش گەیشتبوە بڕیارێک و سەددام خۆی و ئامۆزاکەی (عەلی حەسەن مەجید) سەرۆکایەتی شاڵاوەکەیان دەکرد، من بەڵگەم بۆ ئەمە هەیە).

من زیاتر لە ساڵێک بوو ئەندامی ئەمنستی ئینتەرناشناڵ (لێبوردنی نێودەوڵەتی) لە لقی ئەو شارەی تێیدا دەژیام سەتگالن بووم. شایەنی باشە ئەم شارە ناوەندی کانتۆنێکە هەر بەو ناوەوە و یەکێکە لە شارە گەورەکان لە رۆژهەڵاتی سویسرا. مانگانە لقی سەتگالنی ئەمنستی کۆبوونەوەمان دەکرد، لە هەر کۆبونەوەیەکدا دە تا پانزە ئەندام ئامادە دەبوون، دیارە ئێمە سەر بە لقی سەرەکی ئەمنستی بووین لە پایتەختی سویسرا بێرن.

وەک ئەرکێکی سەرشانم ئەوەم بەبیردا هات کە کارێک بکەم ئەمنستی شارەکەم و دواتر هی سویسرا و ئینجا بنکە‌ی سەرەکیان لە لەندەن بێنمە سەر ئەو بڕوایەی کە پشتگیری کەیسی دادگایی کردنەکە بکەن. ئیتر ئاوا وەک لێرە بەڵگەنامەکان دەبینن، کە لە ئەرشیفی کەسیی خۆمدا پاراستومن دەستبە‌کاربووم.

بە‌ندە لە دوو کۆبوونەوەی دوابەدوای یەکدا قسە‌م لەسەر ناوبراو کرد،شایەنی باسە هێشتا دوو ساڵێک بوو لەو وڵاتە بووم. ئەڵمانییەکەم باش نەبوو، ئینگلیزیەکەشم ئێستاشی لەگەڵدا بێت ئەوەندە باش نییە، کە بێ کێشە قسەی پێ بکەم، بەڵام هەوڵم دا بە هەردوو زمانە‌کە و جاربەجار وشەکانی زمانەکانم تێکەل دەکرد، گرنگ ئەوەبوو تێیان بگەیە‌نم، چونکە ئەوان جگە لە کوردێکی باکور، کە کرمانجی باش دەزانی، ئەوانی تر سەرجەم سویسریی بوون، یەکدوانێکیشیان بیانی بوون.

یەکەم کۆبوونەوەکە کە لە ٣٠/١٠/٢٠٠١ سازکرا لە کۆنوسەکەدا بە ئە‌ڵمانی ئاوا هاتوە:

((+عێراق – کوردستان

هیوا لە بارەی یەکێک لە بەرزترین جەنەراڵەکانی سوپای سەددام حوسێنەوە دوا، کە چالاکانە بەشداریی لە جینۆسایدکردنی کوردەکاندا کردوە، ئەم داوای مافی پەنابەریی کردوە لە دانیمارک، کە بەڵام هێیەوە داواکەی ڕەفزکراوەتەوە. پاش سکاڵاکردنی کوردەکان ئێستا ئەو لەوێ لەسەر بەشدارییکردنی لە تاوانەکانی دژ بە مرۆڤایەتی لێکۆڵینەوەی لەگەڵدا دەکرێت. هیوا پێشنیاز دەکات، کە ئێمە بە نامەیەک پشتیوانی سکاڵا بۆ سزادانی بکەین. ویلی (یەک لە ئەندامە ئامادەبووەکانی کۆبونەوەکە بوو- ه. ن.) لە ئینتەرنێتدا بەدواداچوون بۆ بابەتەکە دەکات.))

لە کۆبونەوەی دووەمیشدا کە لە ٢٠/١١/٢٠٠١ واتە پاش سێ هەفتە، جارێکی تر باسی بابەتەکەم کردەوە، بە پشتیوانی هەندێک بەڵگە کەلەگەڵ خۆم هێنابووم وەک وێنە و کتێبی ئینگلیزی جینۆساید لەعێراق و هێرشەکانی ئەنفال بۆ سەر کورد کە Genocide in Iraq The Anfal campaings against kurds ڕێکخراوی چاودێری مافەکانی مرۆڤ Human Rights Watch ساڵی ١٩٩٣ چاپی کردبوو.. پێشتریش دووبەدوو لەگەڵ ڕیتۆ مۆریتسی سەرێکی لقەکە قسەم کرد بوو، ناوبراو کەسێکی تێگەیشتوو وەک خەڵکی هەمان شارۆچکە بوو کە من لێی دادەنیشتم لە نزیکی ستگالن بە ناوی ئەبتڤیل. لەو کۆبوونەوەیەدا بە زۆرینەی دەنگ بڕیاردرا، کە گەر لقی سەرەکی بێرن لاری نەبێت، ئەوا داواکارییەکەی هیوا جێبەجێ بکرێت.

لە کۆنوسی کۆبوونەوەکەشدا لە نێو ئەو کارانەی پێویستە ئەنجام بدرێن، خاڵی ١.٢ ئاوا هاتوە:

((هیوا و ڕیتۆ نامەیەک بۆ حکومەتی دانیمارک لەسەر بابەتی لێکۆڵینەوە لە جەنەراڵەکەی پێشووی عێراق ئەلخەزرەجی دەنوسن)).

ئیتر ئیمە دەستبەکاربووین پاش هەفتەیەک نامەکە ئامادە کرا و ناردمان، کە ئەمە دەقی کوردییەکەیەتی:

....

ڕێکخراوی لێبوردنی نێودەوڵەتی

٢٨ی نۆڤەمبەری ٢٠٠١

بەڕێز سەرۆکوەزیران

ئێمە ئەندامانی ڕێکخراوی لێبوردنی نێودەوڵەتی – لقی سەتگالن لە سویسرە، خۆشحاڵ دەبین، کە پشتیوانی لە بڕیارەکەتان بکەین لە لێکۆڵینەوەکەتاندا لە سەر کەیسی

ژەنەراڵی پێشوی عێراق نزاز خەزرەجی.
ئەم سەرکردەیە لە هەڵمەتی ئەنفالەکانی ساڵی ١٩٨٧/١٩٨٨ لێپرسراوی ژینۆساید بووە. خەزرەجی سوپاسالار سەرێکی ئەرکانی سوپای عێراق بووە، یەکێکە لەو کەسانەی کە کلیلی گەیشتن بە ڕاستییەکانە لەسەر کوشتنی زیاتر لە ١٨٢.٠٠٠ کوردی مەدەنی لەو وڵاتەدا. ئەو کۆپییەی ڕۆژنامەی هاوڵاتی نۆڤەمبەری ٢٠٠١ لەگەڵ نامەکەدایە، ڕوونی دەکاتەوە، کە ئەم کۆنە ئەفسەرە نەک هەر تەنها نەخشەی قەتڵوعامی کێشاوە، بگرە ڕاستەوخۆ دەستی لە کیمیابارانکردنی شارە کوردییەکانیشدا هەبووە، ئەمەش وەک لە کتێبی Genocide in Iraq: The Anfal Campaigs against the Kurds, (july 1993) کە ڕاپۆرتی ڕێکخراوی چاودێری مافەکانی مرۆڤە، تیایدا هاتوە.
بەناوی مافی مرۆڤ و پشتیوانیانی کوردی ڕێکخراوی لێبوردنی نێودەوڵەتییەوە سوپاسی بەڕێزتان و دادی دانیمارکی دەکەین، کە ئێوە ئەم مەسەلەیە بگەیەننە دادگا.
لەگەڵ سڵاوماندا
ڕۆتێ مۆریتسی
ڕێکخەری لێبوردنی نێودەوڵەتی لە ستگالن – سویسرا

- کۆپییەک بۆ: لێبوردنی نێودەوڵەتی بێرن / سویسرا

....

نامەکە هاوپێچ کرا لەگەڵ ئەو بەشەی کتێبی ئینگلیزی (جینۆساید لەعێراق و هێرشەکانی ئەنفال بۆ سەر کورد) هەروەها کۆپی لاپەڕەیەکی ڕۆژنامەی هاوڵاتی ئەو مانگە (کانونی دووەمی ٢٠٠١) کە نامەکەی تێدا نوسرا، کە ڕاپۆرتێکی تێروتەسەلە بوو لەسەر بەشداریکردنی خەزرەجی لە ئەنفالەکاندا، نامەکەمان بە فاکس و هاوکات بە نامەی پۆستیش بۆ سەرۆکایەتی حکومەتی دانیمارک نارد. ئاگاداریان کردینەوە کە بەدەستیان گەیشتوە و بەڵ هێندی وەردەگرن.
شایەنی باسە هەواڵی نامەکە دەنگدانەوەیەکی باشی بوو، چونکە یەکەمجار بوو ڕێکخراوێکی نێودەوڵەتی و بێلایەنی وەک ئەمنستی بچێتە پاڵ کەیسەکە و ناوی ١٨٢ هەزار ئەنفالکراو بهێنێت و ناوی نزار وەک تۆمەتبار بهێنێت. هەواڵەکە کاتی خۆی لە لاپەرەی یەکەمی ژمارە ٥٢ی ڕێکەوتی ١٠/١٢/٢٠٠١ی ڕۆژنامەی هاوڵاتیدا بە مانشێت چاپکرا و دەقی نامەکەش لە ئەو ژمارەیەی هاوڵاتی و هەروەها ڕۆژنامەی ئاڵای ئازادی ژمارە ٤٤٤ی ڕێکەوتی ١٠/١٢/٢٠٠١وە هاوکات لە سایتە کوردیەکانیشدا بڵاوکرایەوە.

دیارە من هەر بەمەوە نەوەستام هاوکات لەگەڵ ئەم کارەدا هەوڵمان دا کە لقی سویسرا بەگشتی و دواتریش لقی سەرەکی ڕێکخراوەکە لە لەندەن بێنمە پشت کەیسەکەوە، دوای دوو هەفتە کریستینا هێلەر ڕێکخەری گشتی لقی سویسرای ڕێکخراوە وڵامی داینەوە، کە ئەو پشتگیری کارەکەمان دەکات و پێویست ناکات نامەی تر بە ناوی لقی سویسراوە بنێرین، بەڵام بەڵێنیدا نامەکەمان هاوپێچ بەو بەڵگەنامانەوە بۆ بارەگای سەرەکی لەندەن بنێرێت، کە داوامان کردبوو ئەوانیش پشتگیری کەیسەکە بکەن. ئەوە بوو دواتر لە ڕێگەی کریستیناوە وڵامی بنکەی سەرەکی لەندەنمان بۆ نێردرایەوە، کە بە گشتی دژی کارەکەمان نەبوون، بەڵام کەیسەکەیان تەبەنی نەکرد و گوتیان، کە لقی دانیمارکی ڕێکخراوەکەمان دەکرێت بێتە پاڵ ئەو کارە، چونکە ئەو کەسانەی گەورەتاوانەکانیان ئەنجامداوە و لە ئاستی نێودەوڵەتیدا دانیپێدانراوە، دەبێت وڵاتەکە سکاڵای لێبکات، هەروەها ئەو وڵاتەی سکاڵای لا کراوە بەرپرسە بەرامبەر بەو کەیسە و لامان وایە حکومەتی دانیمارک بە ئەرکی خۆی هەڵدەستێت.

شایەنی باسە لە کتێبی (ڕەشەبای ژەهر و ئەنفال) نوسەر عەبدوڵا کەریم مەحمود، بەرگی دووەم، لاپەرە ١١٩ تا ١٢١ لە ژێر ناوی: خەزرەجی بەرەو رووی دادگای لاهای دەکرێت، باسی ئەم نامەیەی ئاوا کردوە (ڕێکخراوی لێبووردنی نێو دەوڵەتی لقی سەنگالن لە سویسرا نامەیەکی ئاراستەی سەرۆک وەزیرانی سویسرا کردووە، پشتیوانی خۆی لە بارەی لێکۆڵینەوەی نزار خەزرەجی خستوەتە روو.) بەداخەوە نوسەر هیچ ئەرک و ماندوبوونی ئێمەی لەبەرچاو نەگرتوە و ناوی نەهێناوم، تەنها ئەو دوو دێڕەی نوسیوە!! جگە لەوەی هەڵەیەکی زەقیشی تێدا کردوە، چونکە نامەکە ئاڕاستەی سەرۆکوەزیرانی دانیمارک کراوە نەک سویسرا، حکومەتی سویسرا سەرۆک وەزیرانی هەر نییە.

بە داخەوە ئەم هەوڵە و هەموو کار و کۆشش و ماندووبوونمان لەم کەیسەدا بە فیڕۆ چوو، چونکە خەزرەجی تاوانبار لە مانگی سێی ٢٠٠٣ دا بزربوو. کەیسی گرتنی درایە ئینتەرپۆل. ئەوکات ڕفێنرا و شاردرایەوە، بێئەوەی بهێنرێتە پێش دادگا ڕفێنرا بۆ ئیمارات و تا ئێستاش دادگایی نەکرا و لەوێ بە ئازادانە دەژی!

بەڵگەنامەکانی هاوپێچ:

- نامەکەی ئەمنستی کۆپی ئۆرجیناڵەکەی بە ئینگلیزی

- نامەی سەرۆکی لقی سویسرای ئەمنستی بۆ ڕیتۆ مۆریتسی ڕێکخەری لقی سەتگالن و وڵامی بنکەی سەرەکی رێخکراوەکە لە لەندەن بۆ ئێمە.
- کۆنوسی دوو کۆبونەوەکە، ئەو شوێنانەی باسی بابەتە کراوە دیاریکراوە.
- کۆپی لاپەڕەی یەکەمی رۆژنامەی هاوڵاتی کە هەواڵەکەی تێدا بڵاوکرایە‌وە لەگەڵ کۆپی هەواڵەکەی ئاڵای ئازادی.
- لینکی چاوپێکەوتنی خەزرەجی، کە دانی پێدادەنێت بەشدار و سەرپەرشتیاری راستەوخۆی ئەنفال بووە.
https://www.youtube.com/watch?v=BDoi_aj-JSY